

М. І. Тарасенко

старший викладач кафедри іноземних мов
Одеського національного економічного університету

К. І. Маслова

викладач кафедри іноземних мов
Одеського національного економічного університету

ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ (АНГЛІЙСЬКОЇ)

У статті автори з наукової точки зору пояснюють причини багатьох проблем, які виникають у процесі вивчення іноземних мов, і пропонують переглянути й використовувати на практиці забуті методичні принципи.

Експериментально неодноразово підтверджувалося, що міцність запам'ятовування осмисленого матеріалу значно вища, ніж при запам'ятовуванні матеріалу неосмисленого, а тим більше безглузлого. Якісне оволодіння іноземною мовою не можливе без осмисленого сприйняття мовних засобів і усвідомлення граматичних явищ і зв'язків. Практика показує, що без опори на граматику вивчення іноземної мови триваліше і менш ефективно. Французький лінгвіст А. Сеше стверджував, що справжня психологія іноземної мови не можлива без методичної розробки системи граматики.

При системному підході граматику вивчається не заради граматики як такої (хоча її пізнавальна функція очевидна), а для формування здатності користуватися мовними засобами у мові під час природного комунікативного процесу. Тому вивчення граматики є засобом, а не метою навчання і найкоротшим шляхом до оволодіння здатністю мислення. Граматику, за висловом Ж. Мольєра, «велить навіть царями».

Без окреслених орієнтирів розібратися у великій кількості матеріалу практично не можливо. Через це так гостро постає питання розробки моделі глибокого аналізу навчального процесу з метою відбору для подальшого використання і опрацювання нових підходів і конкретних методик, спроможних допомогти у вивченні іноземної мови. Системою таких орієнтирів і є граматику.

Відповідно до цих принципів у пасивний мінімум включаються найбільш поширені явища книжково-письмового стилю мови. Основним чинником, який зумовлює успіх навчання мовленнєвої діяльності та формування граматичних навичок, є вправи, які моделюють діяльність, оскільки у них формуються, розвиваються і удосконалюються мовні навички та вміння. У процесі формування граматичних навичок викладати граматику необхідно захоплююче, жваво, цікаво, з використанням наочностей і схем, тому що вона повинна «будити» емоції.

Людина здійснює практичні кроки для задоволення, удосконалення своїх знань, які спонукають її до активної діяльності, відіграють роль мотивів. Важливим складником єдиної системи є раціонально організований контроль, який забезпечує систематичний зворотний зв'язок, дозволяє будувати адаптивну програму навчання, своєчасно коригувати дії як викладачів, так і студентів.

Ключові слова: комунікативні навички, мова, мовлення, граматику, методика, граматична система, лексична система, мовна освіта.

Постановка проблеми. Наше дослідження присвячене вирішенню проблеми визначення ролі та місця граматики у процесі вивчення іноземної мови (англійської) у немовному закладі вищої освіти. При цьому маємо на меті дослідити реальне спілкування з носіями мови; отримати пізнавально-цінну або практично-корисну інформацію з англомовних писемних джерел; простежити практичну професійну діяльність англійською мовою; життєву орієнтацію в сучасному полі лінгвістичного міжкультурного простору в якості професійно-спроможної, освіченої, культурної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині, як зазначає психолог В. Андрієвська, «практична доцільність вивчення англійської

мови ні в кого сумніву не викликає». Дослідники М.А. Панченко, Л.М. Голубенко, В.П. Коляда зазначають, що «останніми роками якість оволодіння тими, хто навчається, граматичним компонентом мовлення на англійській мові викликає великі дорікання. Студенти широко засмучені з того приводу, що вони не можуть адекватно користуватися мовою через відсутність навичок володіння функціонально-граматичними особливостями мовлення. Викладачі скаржаться на те, що через відсутність у студентів граматичних навичок і філологічного світогляду їх мовлення на англійській мові не відповідає вимогам початкового етапу навчання у закладах вищої освіти» [2, с. 297].

На сучасному етапі, коли роль іноземної мови у професійній діяльності фахівців є надзвичайно високою, не можна не приділяти увагу підвищенню якості її викладання на всіх етапах підготовки, особливо граматиці.

Мета статті. Стосовно випускників немовних закладів вищої освіти ми можемо зазначити про необхідність формування у них професійної компетенції, яка, окрім знань зі спеціальних дисциплін, включає і мовленнєву компетенцію. Причому мовленнєва компетенція передбачає вільне володіння на рівні грамотності не тільки рідною, але й іноземними мовами.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні ми намагаємося сформулювати базові положення, на яких має ґрунтуватися сучасна методика викладання граматики у немовних вищих навчальних закладах із урахуванням вимог загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, а також вимог сучасного ринку працевлаштування.

Практична граMATика посідає центральне місце у програмі вивчення іноземної мови і є невід'ємним складником усіх навчальних ситуацій іноземної мови. Без знань граматики не можливе повноцінне спілкування ні в усній, ні в письмовій формах. В умовах навчання, яке імітує мовну комунікацію і здебільшого хаотичність мовного спілкування, виникає необхідність постійних пошуків балансу між пріоритетністю змісту і необхідністю роботи над граMATичною формою.

Однією з основних проблем досягнення високого рівня професійного спілкування іноземною мовою є вдосконалення граMATичного аспекту при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням. Саме тому викладання граматики повинно отримати комунікативне обрамлення, оскільки основним завданням оволодіння мовою є здатність спілкування нею [6, с. 37–38].

Як було зазначено вище, студенти – це здебільшого початківці, які не мають базових знань, необхідних для оволодіння іноземною мовою професійної спрямованості та діловою іноземною мовою. Ці знання насамперед стосуються граMATичного матеріалу. Підручники, які пропонуються на сучасному етапі студентам, не завжди містять необхідний методичний комплекс для розвитку навичок грамотного, ефективного іншомовного спілкування [7–13]. На наш погляд, це зумовлено тим, що сучасні методисти дотримуються або традиційного методу викладання іноземної мови, або жорсткого комунікативного.

Якщо розглядати практичні заняття з англійської мови студентів I-II курсів немовних ВНЗ, то вивчення студентами граMATичного матеріалу передбачає наявність певного запасу базових шкільних знань. Необхідно систематизувати граMATичні знання, підібрати правильний шлях

вивчення граMATичного матеріалу та удосконалити граMATичні навички ефективними навчальними завданнями (вправами).

Як показує практичний досвід, найчастіше на граMATичному рівні українська мова виявляє вплив у виборі граMATичного часу: замість PresentPerfect і PastPerfect використовують форми PastIndefinite; багатозначність прийменника «в» представлена в англійській мові різноматематичними прийменниками часу, простору, напрямку руху (at, on, in, to, in, into). Проблеми викликають також англійські граMATичні категорії, відсутні в українській мові (Gerund, Participle, ComplexObject, ComplexSubject), часові форми неправильних дієслів, закінчення “s” у третій особі однини.

Так, студенти I курсів ОНЕУ починають заняття з повторення програми 11 класу, ще раз відпрацьовують завдання для повторення набутих знань.

Directions:

Complete the sentences with the words in parentheses. Use the simple present or the present progressive.

(1) Right now I (*look*) looking at the board. I (*see*) some words on the board.

(2) A: (*you, need*) _____ some help, Mrs. Brown? (*you, want*) me to carry that box for you?

B: Yes, thank you. That's very kind of you.

(3) A: Who is that man? I (*think*) _____ that I (*know*) him, but I (*forget*) his name.

B: That's Mr. Martinez.

A: That's right! I (*remember*) _____ him now.

(4) A: (*you, believe*) _____ in flying saucers?

B: What (*you, talk*) _____ about?

(5) A: You know, spaceships from outer space with alien creatures aboard.

B: In my opinion, flying saucers (*exist*) _____ only in people's imaginations.

Directions:

Olw\ls

(1) My friend Omar is owning his own car now. It's brand new. Today he driving to a small town north of the city to visit his aunt. He love to listen to music, so the CD player is play one of his favorite his visit with his aunt.

(2) Omar is visiting his aunt once a week. She's elderly and live alone. She is thinking Omar a wonderful nephew. She love his visits. He try to be helpful and considerate in every way. His aunt don't hearing well, so Omar is speaks loudly and clearly when he's with her.

(3) When he's there, he fix things for her around her apartment and help her with her shopping. He isn't staying with her overnight. He usually is staying for a few hours and then is heading back to the city'. He kiss his aunt good-bye and give her a hug before he is leaving. Omar is a very good nephew.

Створення раціональної системи вправ є ключем до засвоєння граматики та вирішення про-

блеми навчання іншомовного мовлення. Кожна вправа незалежно від її характеру має 3-фазну або 4-фазну структуру:

Перша фаза – це саме завдання.

Друга фаза – це зразок виконання цього завдання.

Третя фаза – це власне виконання цього завдання.

Четверта фаза – це контроль виконання студентами цього завдання. Це може бути контроль з боку викладача; взаємоконтроль, коли студенти обмінюються своїми зошитами між собою і перевіряють виконання завдання; самоконтроль, коли викладач зачитує правильні відповіді, а студент самостійно перевіряє їх правильність.

Пропоновані викладачем завдання дають змогу студентам як під керівництвом викладача, так і самостійно оволодіти необхідними знаннями для того, щоб у своїй практичній діяльності вести листування на іноземній мові. В якості засобу навчання англійської мови є письмо, яке сприяє міцному засвоєнню граматичного матеріалу, а також удосконаленню читання та усного мовлення.

Так, студенти, перш ніж перекладати листи на англійську мову, повинні виконати підготовчі тренувальні вправи:

Directions:

I. Complete the following sentences:

1. I saw your advertisement for...
2. I am interested in...
3. I have many of the necessary...
4. I am fluent in...
5. I look forward to...

II. Translate into Ukraine:

1. I am interested in the job of a business journalist.
2. I think I have many of the necessary qualifications.
3. I am fluent in three foreign languages: English, German, French.
4. I have worked as a business journalist at Kiev post for the last 5 years.
5. Please let me know if you need some more information.

III. Translate into English:

1. Я побачив Ваше рекламне оголошення у сьогоднішньому випуску газети.
2. Мені дуже цікава ця робота.
3. Я гадаю, що я володію багатьма з необхідних ділових якостей.
4. Я вивчала економіку та ділову українську мову в університеті.
5. Я вільно володію англійською мовою.

IV. Find equivalents in your native language:

- 1) advertisement,
- 2) qualifications,
- 3) to be fluent in,
- 4) business journalist,
- 5) to let smb. know.

V. Insert prepositions and translate into your native language:

1. I saw your advertisement ... a business journalist.
2. I am very interested ... this job.
3. I have many ... the necessary qualifications.
4. I am fluent ... Ukrainian.
5. I have worked ... a journalist ... Kiev Post ... last 5 years.

VI. Translate the letter into English:

Шановні панове!

Я побачив Ваше оголошення на заняття посади журналіста з питань бізнесу у сьогоднішньому номері газети «Гардіан». Я дуже зацікавлений у цій роботі і вважаю, що володію багатьма з необхідних ділових якостей.

Я вивчав економіку, сучасну ділову українську та іноземні мови в Одеському державному економічному університеті. Вільно володію українською, англійською, німецькою та французькою мовами. Працював журналістом з питань бізнесу в газеті «Київ Пост» останні 5 років.

Чекаю на Вашу відповідь. Будь ласка, повідомте, якщо Вам потрібна ще якась інформація.

З повагою

Є деякі випадки, де граматиці зовсім не приділяють уваги [7–10]. Жорстко комунікативний підхід не дає змоги розвинути стійкі навички володіння іноземною мовою на рівні грамотності, тому що на граматику відводиться не більше 15% від усього обсягу матеріалу.

Говорячи про цілі та задачі оволодіння граматику, дослідник з методики викладання іноземних мов М.А. Панченко зазначає: «Розвитку у тих, хто навчається граматичних умінь, передують етапи формування у них граматичних навичок. Зміст граматичних навичок є адекватним змісту граматичних умінь, однак ступінь їх автоматизації у мовленні є на кілька порядків нижчим. Оскільки розвиток умінь не є можливим без попереднього розвитку навичок, то завданням є формування продуктивних і рецептивних граматичних навичок, які у подальшому на рівні автоматизму могли б забезпечити технічну сторону процесів мовлення» [14, с. 47].

Перед викладачем стоїть дуже важлива місія – зацікавити студентів, мотивувати їх до вивчення

іноземної мови. Після кожної нової теми, кожного завдання викладач повинен давати вправи на закріплення цієї теми та щоб зрозуміти, як студенти її засвоїли.

Directions:

Test yourself

Study the lay – out of the business letter then answer the following questions:

1. Where is the address with the name of the sender placed?
2. What is the salutation form of you don't know the name of the person you are writing to?
3. Where is the attention line placed?
4. How should the paragraphs be separated?
5. How should you sign the letter?

Fill in the blank spaces with the words from the list below.

HOW TO WRITE A BUSINESS LETTER

The letter heading gives all necessary _____ about the firm. It is usually _____ on the paper. If unheaded paper is used, the address _____ the name of the sender is typed on the _____ hand side. The address of the person receiving the letter is typed on the _____ against the margin. When a letter is written to a man the form " _____ " is used. To a married woman we write " _____ " but " _____ " is used both for married or unmarried woman. The attention line is typed _____ the salutation. If you don't know the name of the person you are writing to, begin your letter with " _____ " if it is a man or " _____ " if it is a woman.

Use " _____ " or " _____ " when writing to a firm / company. In business letters the sentences and paragraphs should be kept _____ because it is much easier to read such a letter. The letter usually consists of three _____. In the first, writer should refer _____ correspondence, confirming the receipt of a letter. In the second, a stating of _____ should follow. The third and the last should concern the future _____ suggested by the writer of the letter. The letters should be always signed by _____ and in _____. Since many signatures are illegible it is good practice to _____ the name of the signer and to place his signature _____ it.

1. hand	7. Mrs	13. Ms.	19. short
2. Print	8. Right	14. Above	20. parts
3. Above	9. Mr.	15. Dear Sir	21. facts
4. Ink	10. without	16. Dear Madam	22. part
5. Previous	11. left	17. Dear Sirs	23. action
6. Information	12. Printed	18. Gentleman	

Висновки і пропозиції. Нині майбутній фахівець має вміти читати, анотувати, вільно спілкуватися, бути спроможним працювати із закордонними фахівцями, науковцями. Він повинен вміти писати ділові листи та відповідати на листи своїх партнерів, працювати із діловою документацією (контракти, резюме, заяви). Усе це не можливе без оволодіння граматичним і лексичним запасами, реченнями і текстами зі слів і правилами словотворення та формотворення. Зазначені вище уміння відповідають саме граматичному рівню мови.

Список використаної літератури:

1. Богацький І.С., Дюканова Н.М. Бизнес-курс английского языка. Киев : Логос-М, 2007. 352 с.
2. Голубенко Л.Н., Панченко М.А., Коляда В.П. Особенности противоречия и возможности овладения грамматикой // VI Міжнародна науково-практична конференція з питань методики викладання іноземної мови пам'яті професора В.Л. Скалкина. Одеса, 2009. С. 297–343.
3. Елухина Н.В. Роль дискурса в межкультурной коммуникации и методика формирования дискурсной компетенции // Иностранные языки в школе. 2003. № 3. С. 9–13.
4. Braun H.D. Principles of Language Learning and Teaching. Engelwood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall, Inc., 1980. 276 p.
5. Морозова І.І. Теорія мовної особистості у викладанні країнознавства // Стратегії та методи навчання мовам для спеціальних цілей. К., 2005. С. 81–82.
6. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика / В.Д. Бондалетов. М. : Просвещение, 1987. 160 с.
7. Богацький І.С., Дюканова Н.М. Бизнес-курс английского языка. Киев : Логос-М, 2007. 352 с.
8. Воробьева С.А. Деловой английский язык для сферы туризма. Your Way to Tourism. М. : АРКТИ-ГЛОССА, 2000. 165 с.
9. Кисунько Е.И., Музланова Е.И. Бизнес-курс английского языка. Деловое общение и документация : учеб. пособ. М. : ЮНБЕС. 2001. 368 с.
10. Любимцева С.Н., Коренева В.Н. Курс английского языка для финансистов : учеб. М. : ГИС, 2000. 381 с.
11. Миловидов В. Английский язык для работников сферы международного бизнеса. Тверь : Фамилия, 1995. 336 с.
12. Митина И.Е., Петрова Л.С. Деловой английский. Путешествие : учеб. пособ. СПб : Лениздат; Союз, 2001. 320 с.
13. Рыжков В.Д. Деловой английский. Маркетинг : пособие по изучению делового англ. языка. Калининград : Янтар. сказ., 2002. 192 с.
14. Панченко М.О. Методичні вказівки з методики викладання англійської мови. Одеса, 2005. Ч. I. 122 с.

Tarasenko M., Maslova K. Principles of using grammar in learning foreign languages (English)

In the article, the author explains the causes of many problems that arise in the process of learning foreign languages and suggests revising and using for gotten methodological principles in practice.

It has been confirmed repeatedly that the strength of memorizing meaning ful material is much higher than memorizing the material meaning lessly and undoubtedly, than memorizing the material vacantly. High-quality mastery of a foreign language is impossible without a meaning ful perception of language means and awareness of grammatical phenomena and relationships. Practices show that learning a foreign language is longer and less effective without relying on grammar. French linguist A. Secheha year guded that a true psychology of a foreign language is impossible without the methodological development of a grammar system.

With a systematic approach, grammar is studied not by itself (although its cognitive function is obvious), but for the formation of the ability to use language tools in speech, during the natural communicative process. Thus, the study of grammar is a means, not the goal of learning, and is the shortest path to mastering the ability of thinking. Grammar, in the words of J. Moliere, "which knows how to control even kings".

Without the in ten guide lines, it is almost impossible to understand the abundance of material. That is why the issue of developing, in accordance with this problem, a model of in-depth analysis of the educational process in order to select for further use and development of new approaches and specific techniques that can help in learning a foreign language.

The system of such guide lines is grammar. In accordance with the principles, the most common phenomena of book-writing style of speech are included in the minimum. The main factor determining the success of learning speech activity and the formation of grammatical skills are exercises, because in exercises that simulate activity, speech skills and abilities are formed, developed and improved.

In the process of forming grammar skills, grammar should be taught in a fascinating, lively, interesting way, using visual aids and diagrams, as it must arouse interest. When a person takes practical steps to satisfy, improve their knowledge, which motivates him to be active, begins to play the role of motives. An important part of a single system is a rationally organized control, which provides systematic feedback, allows you to build an adaptive curriculum, timely adjust the actions of both teachers and students.

Key words: communication skills, language, speech, grammar, technique, grammar system, lexical system.